

Sygn. akt: III AUa 496/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Iwona Szybka

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska

SSA Lucyna Guderska (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Przemysław Trębacz

po rozpoznaniu w dniu 30 stycznia 2014 r. w Łodzi

sprawy **E. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziałowi w Ł.**

o wypłatę emerytury,

na skutek apelacji E. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 4 lutego 2013 r., sygn. akt: VIII U 216/12;

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 496/13

UZASADNIENIE

Decyzją z 12 października 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w Ł. wstrzymał E. K. wypłatę emerytury od 1 października 2011 r. na podstawie art. 103 a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Organ rentowy wskazał, że wypłata emerytury uległa zawieszeniu z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia.

W odwołaniu od powyższej decyzji E. K. wniosła o jej uchylenie, podnosząc, że decyzję o przejściu na emeryturę podjęła, gdy obowiązek rozwiązania umowy o pracę, jako warunek otrzymania świadczenia z ZUS, nie obowiązywał, zatem zawieszenie wypłaty emerytury jest niezgodne z zasadą demokratycznego państwa prawa, Konstytucją i pozbawia ją praw nabytych, stanowiąc podważenie zaufania do instytucji państwowych.

Zaskarżonym wyrokiem z 4 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił odwołanie i ustalił, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie w wypłacie świadczenia.

Sąd I instancji ustalił, że E. K., urodzona (...), uzyskała prawo do emerytury od 1 maja 2007 r., przyznane decyzją ZUS z 12 września 2007 r. Wypłata emerytury została zwieszona z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia. W przedmiotowej decyzji ZUS zawarł pouczenie, że w celu podjęcia wypłaty emerytury należy przedłożyć w Oddziale ZUS świadectwo pracy lub zaświadczenie potwierdzające rozwiązanie stosunku pracy z każdym pracodawcą, na rzecz którego praca była wykonywana bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

Decyzją z 20.06.2008 r. ZUS przeliczył wnioskodawczyni świadczenie emerytalne od 1.06.2008 r. informując o zawieszeniu wypłaty świadczenia z powodu kontynuowania zatrudnienia bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywała je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

W dniu 19.01.2009 r. ZUS przesłał do wnioskodawczyni informację, że ustawa z dnia 21.11.2008 r. o emeryturach kapitałowych uchyliła ust. 2 a artykułu 103 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wnioskodawczyni pozostaje w stosunku pracy w (...) Spółce z o.o. w Ł. jako księgowa.

Wypłata emerytury została podjęta decyzją ZUS z 3.02.2009 r. od dnia 1.01.2009 r.

W toku postępowania odwoławczego wnioskodawczyni powołując się na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wniosła o wypłatę zaległej emerytury od 1.10.2011 r. wraz z odsetkami.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie E. K. nie jest zasadne.

Sąd wskazał, że – mocą art. 6 ustawy z 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw – w ustawie z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wprowadzono m.in. przepis art. 103a przewidujący zawieszenie prawa do emerytury bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Zgodnie z art. 28. tej ustawy – do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy ustawy, o której mowa w art. 6, oraz ustawy, o której mowa w art. 18, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się, poczynając od dnia 1 października 2011 r.

Sąd zwrócił przy tym uwagę, że wcześniej – ustawą z 21.01.2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – do art. 103 dodany został ustęp 2a, warunkujący realizację prawa do emerytury uprzednim rozwiązaniem stosunku pracy przez emeryta. Zatem – od dnia 1 lipca 2000 r., (data wejścia w życie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) nierozwiązanie stosunku pracy powodowało, że prawo do świadczenia mogło zostać ustalone, ale nie mogło być realizowane (zostało zawieszona). W kwestii konstytucyjności tego przepisu wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny i w orzeczeniu z 7 lutego 2006 r. uznał art. 103 ust 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS za zgodny z ustawą zasadniczą, wskazując jednocześnie, że emerytura jest w założeniu świadczeniem, które zastępuje a nie uzupełnia wynagrodzenie ze stosunku pracy.

Przepis art. 103 ust. 2a został uchylony mocą art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych i od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. nie istniał wymóg uprzedniego rozwiązania stosunku pracy, jako warunku pobierania świadczeń emerytalnych.

Sąd podkreślił, że rozwiązanie przyjęte w art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. spowodowało, że osoby, które już skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. musiały poddać się nowej, mniej korzystnej dla nich treści ryzyka emerytalnego. Innymi słowy, ubezpieczeni, którzy prawo do emerytury uzyskali po spełnieniu jedynie warunku osiągnięcia wieku (oraz odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego), musieli ponownie zrealizować swoje prawo do emerytury według nowej treści ryzyka, czyli spełnić także warunek rozwiązania stosunku pracy, aby emeryturę nadal pobierać od 1 października 2011 r. Oznaczało to dla nich, że – chcąc nadal pracować i jednocześnie pobierać emeryturę – musiały rozwiązać stosunek pracy i raz jeszcze go nawiązać – oczywiście, jeśli znalazły nowego pracodawcę albo dotychczasowy zgodził się ponownie je zatrudnić.

Podsumowując Sąd Okręgowy wskazał, że niedopuszczalne jest – z punktu widzenia zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa – nakazanie ubezpieczonemu zastosowania się do nowej treści ryzyka, czyli nakazanie mu ponownego zrealizowania już raz skutecznie zrealizowanego prawa do emerytury. Osoby, o

których wyżej mowa, podjęły decyzje o przejściu na emeryturę, nie mogąc przewidzieć, że przepisy zmieniają się na ich niekorzyść. W przeciwnym wypadku nie składałyby one wniosku o ustalenie prawa do świadczenia emerytalnego, bo korzystniejsze byłoby dla nich pobieranie wynagrodzenia niż dużo mniejszej emerytury, o którą wystąpiłyby po ustaniu zatrudnienia i która wówczas była wyższa niż ta wyliczona w chwili, gdy złożyły wniosek po osiągnięciu wieku emerytalnego.

Sąd wskazał, że z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw z dnia 22 listopada 2012 r. utracił moc art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Znaczy to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą – jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury – nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r.

Sąd zaznaczył, że E. K. uzyskała prawo do emerytury od 1 maja 2007 r., przy czym wypłata emerytury została zawieszona z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia. Została ona jednocześnie pouczone, że w celu podjęcia wypłaty emerytury należy przedłożyć w Oddziale ZUS świadectwo pracy lub zaświadczenia potwierdzające rozwiązanie stosunku pracy z każdym pracodawcą, na rzecz którego praca była wykonywana bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 477.14 § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Mając na uwadze zawarty w piśmie z 18 grudnia 2012 r. wniosek odwołującej o podjęcie wypłaty emerytury w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego i wypłatę zaległej emerytury od dnia 1.10.2011 r. wraz z odsetkami, Sąd orzekł o braku odpowiedzialności organu rentowego za opóźnienie w wypłacie świadczenia emerytalnego, w trybie art. 118 ust. 1 pkt 1 a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, gdyż wstrzymanie wypłaty emerytury wnioskodawczyni nie wynikało z zawinionego działania bądź zaniechania organu rentowego, tylko z brzmienia przepisów prawnych.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożyła E. K., wnosząc o jego zmianę i uwzględnienie odwołania, tj. wypłatę zaległych świadczeń od dnia 1 października 2011 r. do chwili obecnej wraz z odsetkami.

Skarżąca podniosła, że wyrokiem z 13 listopada 2012 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103 a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji RP. Zdaniem skarżącej, ona również należy do kręgu osób, o których mowa w tym wyroku Trybunału, gdyż nabyła prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r. Ponadto podniosła, że organ rentowy uwzględnił jej wniosek z 22.01.2009 r. i podjął wypłatę emerytury bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja, jako bezzasadna, podlega oddaleniu z mocy art. 385 k.p.c.

Wbrew twierdzeniom skarżącej, nie należy ona do kręgu osób, których sytuację rozważał Trybunał Konstytucyjny w sprawie K 2/12 zakończonej wyrokiem z 13 listopada 2012 r.

Jak trafnie wskazał Sąd I instancji, konstrukcja zawieszenia prawa do emerytury ze względu na kontynuowanie stosunku pracy zawarta w art. 103 a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie jest instytucją nową, ponieważ została wprowadzona do porządku prawnego po raz pierwszy w art.

103 ust. 2a tej ustawy, obowiązującym od 1 lipca 2000 r. Ustawodawca wycofał się następnie z tej regulacji od dnia 8 stycznia 2009 r., bowiem mocą art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507) uchylił wspomniany art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej. Jego usunięcie ukształtowało stan prawny, w którym przestało istnieć prawne wymaganie uprzedniego rozwiązania stosunku pracy jako warunku pobierania świadczeń emerytalnych. Na wniosek uprawnionych organ rentowy dokonywał więc, na podstawie art. 45 ust. 1 ustawy o emeryturach kapitałowych, wypłaty emerytur, do których prawo zostało zawieszane na podstawie art. 103 ust. 2a ustawy emerytalno-rentowej. Prawo do świadczeń ulegało zaś zawieszeniu już tylko na zasadach ogólnych wynikających z art. 103 – 106 ustawy, tj. w zależności od wysokości uzyskiwanego dochodu.

Uzależnienie wypłaty emerytury od rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą nie zostało zakwestionowane przez Trybunał Konstytucyjny, który w wyroku z 7 lutego 2006 r., SK 45/04 (OTK-A 2006/2/15) stwierdził, że zasada demokratycznego państwa prawnego nie oznacza niezmienności prawa i polityki zatrudnienia poszczególnych grup ludności, a Konstytucja RP nie zawiera nakazu zagwarantowania świadczeń emerytalnych osobom kontynuującym działalność zawodową. W konsekwencji Trybunał uznał, że art. 102 ust. 2a ustawy emerytalno-rentowej za zgodny z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 i art. 37 ust. 1 Konstytucji oraz orzekł, że nie jest on niezgodny z art. 30, art. 65 ust. 1, art. 70 ust. 5 i art. 73 Konstytucji.

Warunek nabycia prawa do wypłaty emerytury, który obowiązywał na podstawie art. 103 ust. 2a ustawy emerytalno-rentowej, został ponownie wprowadzony do tej ustawy mocą art. 103a. Na jego podstawie ukształtowana została sytuacja prawna emerytów od dnia 1 stycznia 2011 r., przy czym przewidziany w art. 103 a ustawy skutek następował poczynając od 1 października 2011 r. wobec wszystkich emerytów pobierających w tym dniu emerytury bez rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz których świadczyli pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Regulacja ta objęła zatem zarówno tych, którym świadczenia przyznano po dniu 1 stycznia 2011 r., jak i tych, którym przyznano je przed tym dniem.

Zgodność z wzorcami konstytucyjnymi konstrukcji prawnej zawieszenia prawa do emerytury z powodu uzyskiwania przez emeryta przychodu z tytułu zatrudnienia kontynuowanego po nabyciu prawa do emerytury, bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy, sama w sobie nie była kwestionowana. Zarzuty sprzeczności z normami konstytucyjnymi zostały postawione tylko ze względu na intertemporalne postanowienia art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych, w zakresie przewidzianego w nim zastosowania art. 103 a ustawy emerytalno-rentowej do osób, które nabyły prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy (przed dniem 1 stycznia 2011 r.).

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 13 listopada 2012 r., K 2/12 uznał, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych spowodowało, iż osoby, które skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, zostały w dniu 1 stycznia 2011 r. objęte nową, mniej korzystną dla nich treścią ryzyka emerytalnego. Uwzględniając swobodę ustawodawcy w ustalaniu treści ryzyka emerytalnego, Trybunał stwierdził, że jego treść nie powinna być zmieniana w stosunku do osób, które już nabyły i zrealizowały prawo do emerytury. Doszedł przy tym do wniosku, że brak w chwili przechodzenia na emeryturę świadomości konieczności rozwiązania stosunku pracy, jako przesłanki otrzymywania emerytury, mógł powodować podejmowanie przez emerytów decyzji dla nich niekorzystnych. W uzasadnieniu powyższego wyroku Trybunału zawarto konkluzję, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą – jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury – nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. W konsekwencji orzeczenia przez Trybunał o niekonstytucyjności przepisu art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku Trybunału przepis ten utracił moc w zakresie, w jakim przewidywał zastosowanie art. 103 a ustawy emerytalno-rentowej do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r. Artykuł 103a powołanej ustawy obowiązuje zatem w innym zakresie czasowym – przepis ten nadal pozostaje w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r.

Z niekwestionowanych ustaleń Sądu Okręgowego jednoznacznie wynika, że E. K. nabyła prawo do emerytury od dnia 1 maja 2007 r. na podstawie decyzji organu rentowego z 12 września 2007 r. Według obowiązującego w tym dniu art. 103 ust. 2a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych skarżąca nie mogła uzyskać prawa do wypłaty świadczenia bez rozwiązania dotychczasowego stosunku pracy. Chcąc nadal pracować i jednocześnie pobierać emeryturę na zasadach określonych w art. 103 ust. 2 ustawy emerytalno-rentowej, musiałaby rozwiązać dotychczasowy stosunek pracy, czego nie uczyniła. Skarżąca była zatem w chwili uzyskania praw emerytalnych zdecydowana na kontynuację zatrudnienia i świadoma skutków takiego zachowania. W konsekwencji przyznane skarżącej prawo do emerytury zostało zawieszono z powodu kontynuowania zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy, z pouczeniem, że w celu podjęcia wypłaty emerytury powinna przedłożyć dowód rozwiązania stosunku pracy z każdym pracodawcą, na rzecz których wykonywała pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Przez ponowne wprowadzenie od 1 stycznia 2011 r. przepisem art. 103a ustawy emerytalno-rentowej warunku rozwiązania stosunku pracy jako warunku emerytalnego skarżąca nie została zatem postawiona w nowej, niekorzystnej sytuacji. W wyniku zmiany prawa przez powrót do dawnej regulacji, po dniu 1 stycznia 2011 r. nie ustanowiono dla niej nowej, lecz tylko przywrócono regułę, stosowaną w czasie nabycia przez nią prawa do emerytury. W tych okolicznościach zastosowanie wobec skarżącej art. 103a ustawy nie naruszało zasady niedziałania prawa wstecz, zasady ochrony praw nabytych ani zasady zaufania obywateli do Państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikających z art. 2 Konstytucji RP (por. wyrok Sądu Najwyższego z 4 sierpnia 2013 r., III UK 117/12, niepubl.).

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.

Na marginesie należy podnieść, iż w sytuacji, gdy Sąd Okręgowy – uznając decyzję organu rentowego za prawidłową – orzekł o oddaleniu odwołania, zbędne było ustalenie o braku odpowiedzialności organu za opóźnienie w wypłacie świadczenia. Przepis art. 118 ust. 1 a ustawy o emeryturach i rentach znajduje bowiem zastosowanie jedynie w razie orzeczenia ustalającego prawo do świadczenia lub jego wysokość.